

بررسی تطبیقی عقود تبرعی (هبه، وقف، وصیت و ...) در فقه امامیه و عامه

www.ketab.ir

نویسنده:

هما مسگران

سرشناسه

: مسگران، هما، ۱۳۶۹ -

عنوان و نام پدیدآور

: بررسی تطبیقی عقود تبرعی (هبه، وقف، وصیت...) در فقه امامیه و عامه/نویسنده هما مسگران؛ ویراستار صبورا نوری کبیر.

مشخصات نشر

: گرگان: انتشارات نوروزی، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری

: ۸۴ ص.

شابک

: 978-622-02-2150-0

وضعیت فهرست نویسی

: فیبا

یادداشت

: کتابنامه: ص. ۸۲ - ۸۴.

موضوع

: هدیه (فقه)

(Grant Islamic law

عقود و ایقاعات (فقه)

(Contracts Islamic law

فقه -- مطالعات تطبیقی

Islamic law -- Comparative studies

رده بندی کنگره

: ۱/۱۹۳BP

رده بندی دیویی

: ۳۷۲/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی

: ۸۸۵۵۰۷۶

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

بررسی تطبیقی عقود تبرعی (هبه، وقف، وصیت و ...) در فقه امامیه و عامه

تألیف: هما مسگران

صفحه آرا و ویراستار: صبورا نوری کبیر

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۱

مشخصات ظاهری: ۸۴ ص

قطع: وزیری

شمارگان: ۵۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۰۲-۲۱۵۰۰۰

قیمت: ۷۰۰۰۰ تومان

چاپ و نشر: نوروزی-۰۱۷۳۲۲۴۲۲۵۸

حق چاپ برای نویسنده محفوظ می باشد.

گلوستان، گرگان، خیابان شهید بهشتی، پاساژ رضا، کدپستی ۴۹۱۶۶۵۷۳۷۶

entesharatnorouzi

۰۱۷-۳۲۲۴۲۲۵۸-۰۹۱۱۳۷۵۳۴۹۷

www.entesharate-norouzi.com entesharate.norouzi@gmail.com

فهرست

مقدمه	۷
بخش اول: تعریف و ماهیت حقوقی هبه و رجوع از آن	۹
فصل اول: تعریف و ماهیت حقوقی هبه	۹
مبحث اول: تعریف و ماهیت حقوقی هبه در فقه امامیه و حقوق ایران	۹
مبحث دوم: تعریف هبه و ماهیت حقوقی هبه در فقه عامه	۱۳
فصل دوم: شرایط صحت هبه	۱۹
فصل سوم: تعریف و ماهیت حقوقی رجوع از هبه در حقوق ایران	۳۱
مبحث اول: تعریف رجوع	۳۱
مبحث دوم: ماهیت حقوقی رجوع	۳۱
گفتار اول: اوصاف رجوع	۳۱
گفتار دوم: نقش اراده واهب	۳۲
گفتار سوم: قائم به شخص بودن رجوع	۳۴
گفتار چهارم: رجوع حق است یا حکم	۳۶
گفتار پنجم: رجوع عقد است یا ایقاع	۳۸
گفتار ششم: مقایسه رجوع از هبه با رجوع در اعمال حقوقی دیگر	۴۰
گفتار هفتم: مقایسه حق رجوع و فسخ	۴۵
فصل چهارم: ماهیت حقوقی رجوع در فقه اسلامی	۴۶
مبحث اول: فقه عامه	۴۶
مبحث دوم: فقه امامیه	۴۹
بخش دوم: اقسام و موانع و آثار رجوع	۵۰
فصل اول: اقسام رجوع	۵۰

۵۰	مبحث اول: رجوع به تراضی
۵۱	مبحث دوم: رجوع به تقاضی
۵۴	فصل دوم: موانع رجوع از هبه
۵۷	مبحث اول: موانع حین صدور
۵۷	گفتار اول: هبه معوض
۶۰	گفتار دوم: صدقه و اعمال تبرعی
۶۱	گفتار سوم: هبه دین به مدیون
۶۳	گفتار چهارم: هبه میان زوجین
۶۴	گفتار پنجم: هبه به خویشاوندان نزدیک
۶۶	مبحث دوم: موانع بعد از صدور
۶۶	گفتار اول: فوت یکی از طرفین عقد
۶۷	گفتار دوم: افزودن یک زیاده به شیء موهوب
۶۹	گفتار سوم: تلف یا تغییر عین موهوبه
۷۱	گفتار چهارم: تصرف موهوب له در شیء موهوب
۷۳	گفتار پنجم: اسقاط حق رجوع
۷۴	فصل سوم: آثار رجوع
۷۴	مبحث اول: آثار رجوع نسبت به طرفین عقد
۷۶	مبحث دوم
۸۰	نتیجه

مقدمه

بخشش و بخشندگی، از موارد ضروری برای پایداری جامعه و همچنین رشد، تعالی و بالندگی آن است. از دیرباز در دین اسلام و همچنین در کشور ما، سفارش به بخشش و بخشندگی در بسیاری از سطوح زندگی، اعم از مالی و فکری، شده است و از آن به عنوان یک امر پسندیده که پیامدهای نیکویی دارد، سفارش و یاد شده است.

امر بخشش و بخشندگی تا به آنجا مهم و معتبر است که هم در فقه و هم در قانون، به طور گسترده و مفصل به آن پرداخته شده است و برای آن موازین و شئوناتی در نظر گرفته شده و به دسته‌ها و گروه‌های مختلفی تقسیم شده است.

هبه از جمله عقود اسلامی به شمار می‌آید که در آن، مالک یک عین آن را بدون داشتن هیچ چشم داشتی و بدون دریافت هیچ چیزی و به بیان ساده، مجانی در اختیار فرد دیگری قرار می‌دهد و در واقع آن فرد را مالک آن می‌نماید؛ و هبه در لغت به معنای بخشیدن یا دادن چیزی به کسی بدون عوض است که قابل انتفاع باشد.

موضوع آن مال می‌باشد در اصطلاح حقوقی نیز بدان معنا است که واهب آن چیزی را که ملک خودش است، رایگان و بلاعوض به دیگری انتقال بدهد. به هبه، عطیه و نحلّه نیز می‌گویند.

در قانون مدنی ایران، در ماده‌های ۷۹۵ تا ۸۰۷ به موضوع هبه، پرداخته شده است. هبه عقدی است که به موجب آن یک نفر مالی را مجاناً به کسی دیگری تملیک می‌کند. تملیک کننده، واهب است و طرف دیگر، متبّه است. مالی را که مورد هبه است، موهوبه می‌گویند. (قانون مدنی، فصل نوزدهم، ماده ۷۹۵)

با توجه به کتاب هبه از امام خمینی (ره)؛ هبه، تملیک عینی است مجاناً و بدون عوض. و این همان هبه به معنای اعم است که شامل صدقه و سکنی و غیر آن می‌شود و اما معنای اصطلاحی خاص آن که در مقابل نظایر آن است، احتیاج به قیدهای خارج کننده دارد و مطلب سهل است. و گاهی از آن به «عطیه» و «نحلّه» تعبیر می‌شود. و هبه، عقدی است که احتیاج دارد به ایجابی با هر لفظی که بر مقصود دلالت کند - مانند «هبه کردم (بخشیدم) به تو» یا «به ملک تو درآوردم» یا «این مال تو» و مانند اینها - و به قبول چیزی که دلالت بر رضایت نماید. و عربی در آن معتبر نیست. و بنا بر اقوی با معاطات - با تسلیم عین و تحویل گرفتن آن به عنوان هبه - واقع می‌شود. (تحریر الوسیله، جلد سوم، ص ۲۹۱)

همچنین در قرآن کریم نیز آمده است:

«یهب لمن یشاء إناثا و یهب لمن یشاء ذکور» (سوره شوری، آیه ۴۹) در همه ادیان از جمله دین مبین اسلام، نیکی، انفاق و بخشش، امری ستوده تلقی شده است. هبه نیز از جمله اعمالی است که فاعل آن تحسین شده و فطرت، نیکو بودن آن را گواهی می-دهد. چنان که قرآن کریم فرموده است :

«و اذا حیتم بتحیه فحیوا بأحسن منها أو ردوها» (سوره نساء، آیه ۸۶) هبه جزء عقود است و از دو طرف تشکیل شده است. یعنی علاوه بر ایجاب، به قبول نیز احتیاج دارد، مانند عقد نکاح.

در این کتاب سعی شده است با بهره‌گیری از آیات قرآن کریم، روایات ائمه معصومین، قانون مدنی، تحریرالوسیله امام خمینی (ره) و سایر منابع علمی، عقد هبه، از جهات گوناگون بررسی شود تا نگاهی جامع و کاربردی برای جویندگان و پویندگان آن، فراهم شود.